

МАРГІНАЛІЗАЦІЯ ТА КРИМІНАЛІЗАЦІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ЛЕКСИКИ ЯК ТРЕНД СУЧАСНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ УРАЇНИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Досліджується стан сучасної української політичної лексики. Показаний вплив об'єктивних та суб'єктивних чинників її формування.

Ключові слова: політична культура, політична лексика, маргіналізація, криміналізація, ментальність, тоталітаризм

Abstract

We investigate the state of the Ukrainian political lexicon. Influence on the active subjects and of objective factors of its formation

Keywords: political culture, political lexicon, marginalization, criminalization, mentality, totalitarianism

Політична культура будь-якої країни є відзеркаленням загальної культури суспільства в цілому. Загальнолюдська культура залежить від багатьох чинників: соціальних, економічних, психологічних, ментальних. Політична культура сучасної України є симбіозом тоталітарної пострадянської політичної культури та традиціями демократичної національної української політичної культури. В епоху глобалізації, безумовно, на політичну культуру країни має значний вплив і західна, насамперед, європейська політична культура. Існування, конкуренція, а то й боротьба двох моделей політичної культури в Україні тривають усі 25 років її незалежності. Українське суспільство було розділено приблизно навпіл — Захід і Центр країни тяжіли до європейської демократичної моделі, Схід та Південь країни — до тоталітарної пострадянської. Наразі є усі підстави ідентифікувати пострадянську політичну культуру із російською. І не лише суто із формальних причин (Російська Федерація є офіційною правонаступницею СРСР), а і виходячи із реалій сучасного політичного життя нашого північно-східного сусіда. Причому, в суто географічному терміні «північно-східний», на думку автора, домінуючим є слово «східний». І не тільки тому, що в Україні є ще один північний сусід — Білорусь, а на сході — лише Росія, а й тому, що політична культура Росії є уособленням східної політичної моделі із традиціями деспотизму та тоталітаризму. Тому в плані політико-ідеологічному Росію слід кваліфікувати радше східним сусідом, а не північним, як це поки що превалує в українському інформаційному середовищі.

Вплив двох цивілізаційних моделей на політичну культуру України проявляється і в політичній лексиці як зовнішньому, формальному відображенні сутності політичної культури. Так, європейська ліберально-демократична модель привнесла наприкінці 80-х років минулого століття в наше життя такі доти нечувані терміни, як «толерантність», «плюралізм», «консенсус». І це були не просто незнайомі незвичні слова — вони несли у собі велике змістовне навантаження, сіяли в українське суспільство зерна демократії. Можна констатувати, що наразі в Україні існує лінгвістична іншомовна (головним чином англомовна експансія. В принципі, ці слова (наприклад, імплементація, дедлайн, фейк) не несуть ніякого сутнісного навантаження і мають українські аналоги. Однак, в політичному, експертному, журналістському середовищі трендом (до речі, ще одне модне англомовне слово) стало вживання термінів та слів іншомовного походження. Власне, це є наслідком глобалізації і нічого негативного в цьому немає, однак в той же час така тенденція не сприяє розвитку саме української ідентичності, в тому числі й в політичному сегменті.

Проте, слід констатувати, що вплив європейської моделі на українське суспільство ще значно поступається впливові російської східної, азіатської моделі. Це обумовлено, насамперед, більш тісними історичними, культурними, ментальними, лінгвістичними зв'язками України та Росії. Не можна порівняти частку Європи і Росії в сучасному інформаційному просторі України — вони просто незрівнянні. Російське телебачення, радіо, кіно, газети, журнали буквально окупували культурно-інформаційний простір України. Вони несуть із собою освячений Путіним і Кирилом-Гундяєвим горезвісний «руський мір» з його сумнівним та чужими для українців «цінностями», які наразі називаються «скрепами» — патерналізмом, демонізацією влади, пріоритетом держави

над особистістю, вождізмом, культом сили (фізичної чи військової), агресивністю. Навіть , здавалось би, найбільш вільний та незаангажований інформаційний інститут, як Інтернет, став інструментом «холодної інформаційної війни» Росії проти України [1, С.125]. І ця агресивна інформаційно-культурна навала Росії на, жаль, приносить свої чорні плоди. В душі і мізки мільйонів українців (і не тільки Сходу та Півдня) методично проникають отруйні зерна «руського міра». Свідченням цього і є маргіналізація й навіть криміналізація нашої ментальності, культури, в тому числі й політичної. В повсякденному лексиконі не лише пересічних українців, а й політиків, експертів, журналістів та й навіть діячів культури та мистецтва стали слова, що мають маргінальне, а часто-густо й відверто кримінальне походження. Особливо ця тенденція посилилась у роки_президентства «двічі не судимого» поФФесора В.Януковича. Уособленням цього були такі його «перли», як «Донбас порожняк не гонить», «Головне — щоб ми шлепперами не стали». Прикметною та характерною була реакція експерта зі Швеції на виступ на ялтинському економічному саміті 2013 року заступника Генпрокурора України Р. Кузьміна (члена донецької команди Януковича) : «Він виглядав, як бандит, він думав, як бандит, він говорив, як бандит». Класичним вже став вислів «диригента» парламентської більшості у Верховній Раді часів Януковича М.Чечетова: »Мы их развели, как котят». Маргінально-кримінальна політична субкультура окремого регіону стала нав'язуватися (і не без успіху) усій країні.

Наприклад, впливовий представник Президента в тій чи іншій області або міністерстві, котрий раніше інтелігентно вважався «сірим кардиналом» тепер став називатися по-простому і зрозуміло для криміналітету — «смотрящим». Слава Богу, Януковича та його банди при владі вже немає, але його потворне дітище «смотрящий» залишилось в українському політичному житті й, відповідно, лексиконі. Заступництво владними або правоохоронними органами бізнесових інтересів комерційних структур тепер називається по-бандитськи «кришуванням» (саме в російському варіанті, а не «дахуванням»). Перевірки контролюючими органами тієї чи іншої структури чи організації тепер переважно називається «наїздом». Крадіжка чи розбазарювання матеріальних ресурсів нині кваліфікуються не інакше, як «дерібан». Незаконно відібрати чуже майно зараз називається «віджати». Містке та колоритне українське слово «сваволя» схоже надовго (якщо не назавжди) зникло із лексикону практично усіх українців — від сантехніка до Президента (і вже не колишнього, а чинного!) Його замінило кримінальне російське слово «беспредел». Принагідно слід наголосити, що весь кримінальний жаргон в Україні має виключно російськомовне походження, він приходить до нас тільки зі Сходу. І ми його бездумно та безглуздо переймаємо як втілення «руського міра». Колись весь світ заливався гомеричним сміхом зі славетної «сентенції» спікера російської Держдуми Б. Гризлова: «парламент — це не місце для дискусій». На відміну від сусіднього євразійського квазіпарламенту в нашій Верховній Раді йдуть запеклі та гарячі (часто аж занадто) дебати. Але прикро й образливо чути замість словосполучення «з'ясування стосунків в українському парламенті» кримінальне словосполучення «розбірки». З легкої (а чи з легкої?) руки президента країни-агресора Путіна замість слів «знищити», «знешкодити» ми використовуємо кримінальне «мочити». Підкреслюю, що все це лунає не тільки на кухнях, в курилках чи в громадському транспорті, а й публічно з парламентської трибуни, з вуст вищих керівників держави.

Тобто існує різка відмінність у лексиці, яка приходить до нас із Європи та із Росії. Якщо із Заходу ця лексика має певне ціннісне забарвлення(ліберально-демократичне) або має нейтральний характер, то лексика із Росії має агресивний, брутальний характер і відверто кримінальне забарвлення. Ба більше, люди-носії цієї лексики агресивно та зневажливо ставляться до усього, що йде із Заходу. Вони оперують такими образливими неологізмами, як «Гейропа», «лібераст», «толераст». Принагідно згадується, як колись радянські комуністи чужинське для їхньої ментальності слово «плюралізм» трактували як «плюй на реалізм».

Але українці не тільки запозичують чужу лексику, але й створюють свою. Особливо виразно це видно на прикладі користувачів Інтернету. А це як правило, більш молоді та освічені люди. На жаль, ця лексика також не є взірцем витонченої словесності. Інформаційно-словесна перепалка, що розпочалась в Інтернеті під час Помаранчевої революції, під час Революції Гідності переросла в справжню психологічну війну. І обидві сторони є далеко не толерантними [2, С.80]. Апологети «руського міра» своїх опонентів називають «свідомітами», «нациками», «бандерлогами», «майданутими», «майдаунами», а після початку війни на Донбасі — «україни», «укропами». Натомість їхні візаві вживають також геть не толерантні неологізми: «ватники», «колоради», «Даунецьк». «Даунбас», відповідно після початку війни — «Донбабве» (Донецьк+Зімбабве), «Луганда» (Луганськ + Уганда), «Лугандон» (Луганськ + Донецьк). [3]. Навіть офіційна особа —

глава пропрезидентської фракції у парламенті Ю. Луценко дозволяє собі у прямому ефірі публічно вживати слово «Лугандон» Підкреслюю, що цим категорійним апаратом оперують переважно освічені люди. Що вже казати про менш освічених...

Висновки

Таким чином, можна констатувати, що суспільно-політична та соціально-економічна криза, яку переживає Україна, об'єктивно сприяє маргіналізації та криміналізації населення, політичної культури загалом. Залишки пострадянської ментальності та експансія «руського міра», що активно просувається на терени нашої країни східним сусідом, посилюють ці негативні тенденції. А відображенням цих процесів і є сучасна не надто приваблива лексика українців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кавка В. В. Інтернет як засіб мережевої війни [Текст] / В. В. Кавка // Науковий часопис: Журнал наукових праць. — К. : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2010. Вип. 4. — С.123-127.
2. Кавка В. В. Компрокат в Інтернеті як засіб боротьби за політичну владу [Текст] / В. В. Кавка // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 22 : Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін : збірник / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. - К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. — Вип. 5. — С. 76-81.
3. Новітня політична лексика (неологізми, okazіоналізми та інші новотвори) / І. Я. Вдовичин, Л.Я. Угрин, Г.В. Шипунов [та інш.]; за наук. редакцією Н. Хоми. — Львів : Новий Світ-2000, 2015. — 396 с.

Віктор Васильович Кавка — канд. істор. наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця

Viktor V. Kavka — Cand. Sc. (History), Assistant Professor of Chair of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: vitkom26@mail.ru